

Hatos Pál: „...közép a semmi és a minden között”

Mit jelent magasság és mélység, szűkösség és szélesség a valóságban – léteznek-e e fogalompárok másként, „kézreálló” metaforaként? Hol van a világ határa? Hol van az emberi vágyak határa? Meddig ér el a megismerés horizontján? A horizont közkeletűen az ég és föld elválasztása. Ahol a világ véget ér, legalábbis látásunk számára. A horizont vékony vonala ígéretes és sokoldalú metafora, jelzi annak a lehetőségét, hogy végtelenre tágítsuk azt, amit nem látunk – kognitív vagy affektív módon, hogy meghaladjuk azt a fájdalmas, frusztráló és elsődleges tapasztalatot, hogy a világ nem ott ér véget, ahol az érzékelésünk. Ha egyáltalán véget ér. „Mert végre is, mi az ember a természetben? Semmi a végtelenséghez, minden a semmihez viszonyítva, közép a semmi és a minden között.”¹ Pascal sokszor idézett gondolata mintha kétségbeesésünkre adna simogatóan vigasztaló választ, ám az is következik belőle, hogy ha a világ „belátása” empirikusan lehetetlen, akkor sem menekülünk meg attól a nyugtalanító episztemológiai határkérdéstől, hogy van-e egyáltalán valós tér? Vagy csupán tájak vannak, szépek, színesek vagy éppen színezettek, nyugtalanítók vagy éppen megnyugtatók, melyeknek kevesebb közük van a természet eredendő valóságához, mint látásunk és egyéb érzéki benyomásaink többé-kevésbé sablonos, szocializáción és előítéleteink által előreformált vagy éppen előrecsomagolt képzeteihez? Egzisztenciális tétje van annak, hogy tapasztalataink a világ „fizikai” valóságára vagy vágyaink és félelmeink elsöprő erejére épülnek fel?

Jelen számunk írásai az érzékelés és a kreativitás, a tér és absztrakció viszonyában nyugtalanító problémákat járnak körül. Pecsics Mária tanulmánya a tájfogalom történetiségét és esztétikai dimenzióit helyezi saját alkotó tevékenységének gondolati hátteréül, Zagyvai Sári a horizont vágyképeit

azonosítja a fogyasztói társadalom illúzióival, amely nem elvezet, hanem inkább eltávolít a táj valóságától, Ficzek Ferenc részletes elemzése a Rippl-Rónai Művészeti Intézet oktatóinak *Táj-képzet* kiállításáról felvillantja a tájfogalomhoz és -képekhez való kötődések és reprezentációk pluralitását és a sokszínűség mögött húzódó közös gondolati pilléreket, Szlama Norbert a tipográfia *sui generis* képzőművészeti funkcióinak történeti lehetőségeit mutatja be a 20. század művészeti forradalmi irányzatain keresztül – igen, a betű képes úgy képpé lenni, hogy eloldódik információs funkciójától. Szabó Zsófia a horizont fogalmának „szemlélődő” leírását adja, s kiválasztott példái a szubjektivitás legyőzhetetlen lírai hatalmáról tesznek fel egyáltalán nem időszerűtlen kérdéseket, míg Friedrich Tietjen *A poszt-poszt-fotográfia* című tanulmánya – Pál Gyöngyi reflexív fordításában – mélyen ironikus következtetéssel zárul: a digitális fotográfia ma éppen úgy birtokolja a valóság megörökítésének presztízsét, mint a korai fotózás lelkes kezdeteiben. S ez a presztízs akkor és most is csupán fantazmagória volt. E számunk zárásaként Pál Gyöngyi interjúja Pecsics Máriával nemcsak a földműves és a vadász archetipikus alakjainak mai aktualizálásáról szólnak, de a gazdag szellemi tartalmat hordozó beszélgetésben a heideggeri műalkotás- és igazságfogalom aktualitása mellett olyan elgondolkodtató megállapításokkal is megajándékoz minket, mint a vadász és áldozat között meghúzódó, kifeszített erővonal irányának megfordíthatóságáról szóló, vagy éppen a jelenlét és elmúlás egymásba fonódó szerepe az alkotói folyamatban. Hogy is mondta Hamvas Béla a *Fák* című nevezetes esszéjében? „Érzékelés és képzelet elválaszthatatlan, egyik a másikon szépül és gazdagszik... a dagály ... mindig jobban elrejt, mélyebben borítja el azt, amit nem kell elérni, mert megvan.”²

¹ „Car enfin qu' est-ce que l' homme dans la nature? Un néant à l' égard de l' infini, un tout à l' égard du néant, un milieu entre rien et tout.”
Blaise Pascal: *Pensées* II. 72 in Uő, *Pensées, les Provinciales* (Paris: Maxi Poche 1995), 35.

² Hamvas Béla *harminchárom esszéje* (Budapest: Bölcsész Index, 1987), 16.